

## ASUPRA DEMOCRATIEI

(de Mircea Digulescu)  
23.01.2012

### DEMOCRATIE

---

In contextul in care secolul 21 a fost marcat de utilizarea intensa a termenului de *democratie* de catre o varietate de actori reprezentand aproape intregul spectru, se justifica o reflexie profunda si o discutie mai ampla despre ce este democratia, cum poate un sistem democratic fi atins, si cum inceteaza sa existe.

Acest eseu isi propune sa prezinte o serie de idei non-triviale despre conceptul de democratie, sa realizeze o scurta trecere in revista a principalelor piedici in realizarea ei, sa identifice cauzele pentru care multe persoane considera ca vor dar nu au parte de democratie in statul lor si sa propuna o acceptiune proprie a termenului alaturi de cateva premize importante pentru orice sistem democratic.

Eseul trateaza aceste subiectele din prisma Sistemelor de Organizare A Societatii (Cadru Constitutional, Sisteme de Guvernare dar mai ales Sisteme Electorale), focalizandu-se preponderent asupra motivelor pentru care democratia esueaza sau este deturnata, iar votul devine un simplu exercitiu golit de putere.

Consideram acest subiect de mare interes in deosebi in acest deceniu al tulburarilor sociale si schimbarilor de regim atat in Romania cat si la nivel global.

### INTRODUCERE

---

Ca un punct de pornire vom inainta urmatoarea idee initiala despre democratie:

**Democratia este acel sistem de organizare sociala (statala) care confera cetatenilor, indiferent de circumstantele initiale ale aparitiei lor (e.g. pozitie materiala familiala, sex, rasa, etc.), capacitatea de a participa in mod liber si just (moral) la procesul decizional social (statal).**

### DISCUTIE DESPRE TIPURI DE DEMOCRATIE

---

#### Falsa democratie

Numim „Falsa Democratie” este acel sistem de organizare a societatii care, desi este

promovat sau considerat democratic de catre anumite persoane sau grupuri este, in fapt, preponderent nedemocratic.

Poate cel mai frustrant lucru pentru o persoana democratica este sa vada cum termenul de democratie este folosit ca pretext pentru instaurarea sau mentinerea unei ordini sociale complet nedemocratice de catre anumiti centri de putere, adesea prin forta. Au existat acuze din partea anumitor state si sefi de stat vis-a-vis cum ca acest gen de practici au fost utilizate [1].

Totusi, este acesta – utilizarea improprie a termenului - singurul „pacat” al democratiei in forma actuala? Sau exista si niste probleme sistemice cu modul de organizare a societatilor care se pretind sau se considera a fi democractice care permit de fapt unui grup restras, cvasi-ermetic ca, sub umbra exercitiilor democratice, sa domine sau chiar sa controleze complet viata celorlalti indivizi si sa se transforme, de facto, intr-o **elita dominatoare**, ilegitima?

Pentru a raspunde la aceasta intrebare, sa examinam mai intai modul in care sunt structurate diferite sisteme „democratice”.

## Democratie electiva

Cel mai cunoscut si mai raspandit sistem democratic este acela al reprezentativitatii. Conform acestui sistem, oamenii participa indirect la procesul de luare a deciziilor ce ii afecteaza, prin alegerea unor reprezentanti. Cel mai comun mecanism de desemnare a reprezentatilor sunt alegerile. In cazul sistemelor electorale bazate pe colegii (in care un singur candidat va reprezenta o zona geografica delimitata), candidatul care castiga majoritatea sau uneori pluralitatea (mai mult decat oricare altul, chiar daca mai putin de 50%) voturilor *exprimate* va reprezenta populatia din acea regiune geografica delimitata. In cazul alegerilor pe liste, fiecare grupare politica va furniza o lista de candidati din care primii x% vor fi alesi, unde x% este determinat in mare de scorul obtinut la alegeri de gruparea respectiva. Exista si sisteme mixte, cum este cel din Romania anului 2008. Oricare ar fi sistemul electoral utilizat, ideea de baza este ca un numar redus de indivizi alesi mai mult sau mai putin in concordanta cu vointa populara sa ia deciziile ce ii afecteaza pe toti. Vom numi sistemul generat de tip de sistem electoral, **democratie electiva**.

Dar oare este suficient acest exercitiu – al votului – pentru a asigura o reala reprezentare a populatiei de catre cei alesi? Sau oare este suficient pentru a acorda macar putere alesilor?

Raspunsul la aceasta intrebare depinde foarte mult de peisajul politic si de *natura oamenilor* din teritoriul (statul) in cauza.

La prima vedere ar putea exista voci care sa afirme ca daca votul se desfasoara „corect” - i.e. nu sunt comise fraude electorale – atunci statul astfel guvernata este o democratie. Totusi chiar asa sa fie?

## **Esecul democratiei electiv**

Se ridica doua obstacole foarte importante in lumea reala – in special in statele cu lunga istorie nedemocratica – care fac ca modelul democratiei electiv sa nu reprezinte „vointa populatiei” si nici macar vointa majoritatii:

I. **Lipsa de putere efectiva a alesilor:** Desi ei se bucura de votul popular, pot descoperii ca le este imposibil sa implementeze politica promisa datorita unei serii de factori, cum ar fi:

1. Exercitarea puterii detinute de diferite grupuri de interese non-electiv ce urmeaza propria politica si „ideologie”, indiferent de rezultatul votului. Acestea pot include, de la stat la stat:

- Actionarii unor mari corporatii sau carteluri de corporatii ce controleaza industrii-cheie sau resurse naturale rare
- Conducatorii fortelor armate sau paramilitare
- Conducatorii institutiilor paragovernamentale [cum ar fi in unele tari banca centrala]
- Conducatorii [si executantii] unor institutii ce sunt insarcinate cu implementarea politicilor decise de catre alesi (e.g. Agentii guvernamentale)

Adesea, in cadrul democratiei electiv, odata cu alegerile sunt schimbate la un moment dat doar o mica parte din persoanele ce alcatuiesc aparatul statului si adesea multe institutii de care implementarea politicii statului depinde beneficiaza de o carmuire „intangibila” la vot.

2. Imixtiunea unor puteri externe statului respectiv in politica dusa de alesi, sub forma:

1. Embargourilor
2. Izolarii statului respectiv prin intimidarea potentialilor sai parteneri
3. Instigarii, finantarii si sustinerii de revolte pe teritoriul statului in cauza
4. Coercitiei implicite sau explicite bazate pe amenintarea interventiei militare, directe sau indirecte
5. Declansarea de razboaie directe sau indirecte (prin instigarea unui tert stat sa declanseze un razboi si sustinerea prin diferite mijloace a acestuia)

3. Non-aderenta politica a subordonatilor formali: In cazul in care alesi sunt nevoiti sa lucreze cu persoane pe care nu si le-au ales, si care nu au fost alese de populatie cu aceeasi ocazie a alegerii lor (cum ar fi cazul unor

functionari publici cu loialitati politice diferite – sefii serviciilor secrete, etc.) se pot ciocni de sabotajul acestora. In acest fel chiar daca persoanele alese prin vot electoral doresc sa reprezinte cu buna credinta vointa populara, datorita „ramasitelor” vechilor sisteme ei nu vor reusi sa puna in aplicare politica dorita. Sabotajul poate capata diferite forme, de la refuzul practic de a executa o sarcina, pana la preluarea controlului asupra unor grupuri de consultanta („think-tanks”) si oferirea de recomandari al caror efect ar fi contrar politicii dorite de alesi.

Daca exista, elita dominatoare se poate folosi in mod amplu de infiltrarea in pozitii cheie din structurile statului a „propriilor oameni” - i.e. persoane a caror loialitate politica este cu aceasta si nu cu seful lor formal, sau cu vointa populara – care, pana ajung sa fie depistati si eventual inlocuiti sau reeducati, pot submina politica dusa de alesi, inclusiv prin actiuni „sub steag fals”.

Exemple de actiuni sub steag fals in viata civila se gasesc aici: [2].

4. Inabilitatea de a comunica cu electoratul in scopul obtinerii de sprijin pentru politica dusa sau pentru masurile concrete necesare implementarii ei (e.g. demiteri/numiri de persoane, restructurari, etc.), datorita blocajului canalelor de comunicare (e.g. mass-media).

**II. Nereprezentativitatea alesilor:** Desi reusesc sa fie desemnati ca reprezentanti de catre populatie, in temeiul sistemului electoral, unii dintre alesi nu vor urma prin politica dusa vointa populara ci uneori chiar contrariul acesteia. Acest fenomen se petrece poate din mai multe motive:

1. Neaderenta ideologica: Respectivii alesi au o ideologie diferita (mergand pana la opusa) fata de cea emergenta rezultata din vointa populara. Se pune totusi intrebarea cum au reusit sa fie alesi, in acest caz. In urmatorul paragraf va fi abordata mai amplu aceasta intrebare; pe scurt, fie au promovat o imagine falsa despre politica pe care o vor duce – i.e. au „mintit electoratul”; fie electoratul nu a avut esentialmente de ales (i.e. „celalalt” candidat era si mai rau).
2. Conflictul de interese intre dezideratul propriei bunastarii a alesilor si vointa populara: Este in interesul alesilor sa nu urmeze vointa populara pentru a le fi lor bine. Acest conflict poate fi generat in mai multe moduri:
  1. Oferte materiale avantajoase din partea elitei dominatoare sau a altor grupuri de interese puternice (cum ar fi cele mentionate la I.1) pentru a renunta la politica implementarii vointei populare (chiar daca alesul a promis-o sincer in timpul campaniei electorale). Un exemplu in acest sens ar fi adoptarea unei anume politici in schimbul unor contracte avantajoase pentru firmele sau familia (ori intreprusii acestora) alesului. Oferte pot sau nu sa fie „oficiale” ori directe. Adesea ele sunt subintelese sau sugerate in mod discret prin diferite mijloace. Desi cele mai multe state care se considera

democratii au luat masuri in sensul interzicerii unor asemenea practicii, acele interziceri au ramas goale de continut din doua motive:

- Lipsa puterii sau dorintei alesilor de a le implementa (de a detecta si contracara aceste practici)
  - Lipsa unei oferte legitime echitabile de beneficii pentru alesii care urmeaza vointa populatiei. Daca un parlamentar, spre exemplu, este platit cu un salariu fix, adesea mult mai mic decat chiar conducatorul unei companii mari private, ce interes mai are o persoana pregatita, capabila si de buna-credinta sa fie parlamentar? De ce „sa se lupte” pentru a implementa vointa populara – expunandu-se la riscuri si greutati si sacrificand timp si energie – in loc sa aleaga mediul privat? E oare potrivit sa ne asteptam sau sa pretindem de la cei mai inalti reprezentanti populari sa faca munca de caritate?
2. Amenintarea cu represariile (e.g. asasinat, sanctiuni personale, interventie militara pentru schimbare de regim) in cazul necooperarii, coroborata cu promisiunea unor beneficii in cazul cooperarii, din partea unor grupuri de interese interne sau externe.

Sa examinam putin motivele pentru care un candidat care nu reprezinta vointa populara (cazul II) ajunge sa fie ales intr-o democratie electiva. Exista trei cauze principale:

- Perceptia gresita a electoratului cu privire la persoana candidatului  
Cel mai la indemana mijloc este acela de isi promova o imagine falsa despre propria persoana. Prin evidentierea selectiva a opiniilor si activitatilor sale, el poate sa transmita populatiei idea cum ca ar fi un om stangist (sau dreptac), integru si capabil cand, de fapt, daca ar fi fost cunoscute anumite detalii relevante din trecutul sau, aceasta perceptie ar putea fi fost usor infirmata. Chiar daca exista elemente care ar proba diferentele dintre imaginea promovata si ceea ce este de fapt candidatul, prin controlul asupra mass-media, acesta se poate asigura ca, si daca acele fapte sunt cunoscute de o minoritate, marea masa a electoratului nu va ajunge sa le cunoasca.  
In mod similar un candidat mult mai reprezentativ poate fi denigrat prin insinuari, judecarea asociierilor inocente, regizarea unor intamplari sau, chiar efectiv prin minciuni clare in situatia in care el nu are posibilitatea transmitea un raspuns prin canale de aceeasi notorietate. Este mai comun, totusi, sa ii fie respins complet accesul la asemenea canale unui „candidat incomod” pentru cei care le controleaza, decat sa fie denigrat.
- Lipsa de cultura politica (si „memorie politica”) a electoratului  
Adesea, populatia (mai ales intr-o „democratie proaspata”) va tinde sa aleaga candidatul mai frumos sau mai elocvent in detrimentul unuia care ar duce o politica mai avantajoasa. In plus, este foarte probabil ca, in absenta unei educatii puternice si unui acces real (inclusiv ca timp alocat) la surse de

informare de calitate, electoratul sa nu inteleaga sau chiar sa inteleaga gresit masurile propuse (vizand schimbari de *sistem, structura, schema* si *cultura*) si consecintele acestora. De asemenea, electoratul care a fost mult timp supus unei propagande poate interpreta gresit intelesul unor termeni utilizati de candidat in discursuri. Spre exemplu, in Romania, exista multi oameni pentru care termenul de socialism este asociat implicit cu dictatura, autoritarismul, desi, conform intelesului ideologic, in cel mai bun caz nu are nimic in comun cu acestea (daca nu chiar se opune lor) [3]. In acelasi mod, in multe tari din America Latina, termenul de capitalism este asociat cu interventie straina, globalizare, si... tot dictatura, chiar daca, la nivel ideologic, intelesul capitalismului nu presupune in mod necesar dictatura [4]. Totodata, este posibil ca o persoana apartinand in evident unei anumite orientari politice (prin autoincluzere, prin actiuni anterioare, etc.) sa faca niste promisiuni cu caracter general care sa fie contrare ideologiei proprii. Datorita lipsei de „memorie” politica, este posibil ca electoratul sa creada un asemenea candidat (in special unul care este elocvent) in detrimentul altuia care a actionat permanent in temeiul ideologiei respective, dar care nu are expunerea mediatica necesara. Se observa inca odata cat de mare este puterea mass-media in cadrul unei democratii electiv.

- Restrangerea optiunilor electorale  
Esentialmente, „candidatul populatiei” (acela care ar reprezenta vointa populara prin politica sa) nu ajunge niciodata sa fie o varianta reala pe listele electorale. Acest lucru se poate datora lipsei de finantare din partea sectorului economic fapt care conduce implicit la o expunere media slaba si la o notorietate in consecinta. Un alt posibil motiv ar fi acela al „coruperii” candidatilor cu sanse de catre elita dominatoare sau de catre mediul economic in general (in sensul ideilor prezentate in II.2). Se observa astfel „dreptul de veto” pe care sectorul economic il are asupra candidatilor politici, intr-o democratie electiva.

In acele scurte momente cand „candidatul populatiei” ajunge la putere, intervin toate elementele din I si II de mai sus care limiteaza capacitatea sa efectiva de actiune. Acest lucru poate face ca politica sa sa esueze si efectiv populatia sa aiba mai putine avantaje sub o asemenea guvernare decat sub una ce adera la o ideologie contrara, dar care, datorita puterii de care dispune, are capacitatea de a „scapa firimituri” (i.e. de a face compromisuri la ideologia dusa si de a oferi astfel populatiei o serie de avantaje).

Toate aceste elemente tind sa transforme democratie electiva intr-o falsa democratie, mai incet sau mai repede.

## **Democratia reprezentativa**

O categorie de democratie electiva este acela in care alesi detin puterea de a

implementa politica dorita si aceasta este si reprezentativa pentru electoratul lor. Aceasta categorie teoretica o denumim **democratie reprezentativa**.

Se pune intrebarea daca, chiar sub aceste premize idealiste, democratia reprezentativa are capacitatea de a crea un context social **moral** (a se vedea articolul referitor la moralitate).

Avantajele unui asemenea sistem fata de cele anterioare, cum ar fi tirania sau monarhia absolutista sunt deja adanc inradacinate in constiinta multor oameni din diferite parti ale globului si sunt adesea subintelese („taken for granted”).

Diferenta cea mai notabila dintre acestea este **limitarea puterii elitei dominante** si schimbarea naturii ei de la una inchisa, de drept nativ („esti nobil fiindca te-ai nascut nobil”) ancestral, la una *ceva mai* deschisa: cel putin in perioada imediat urmatoare schimbarii tipului de regim de la cel anterior la o democratie reprezentativa, este posibil ca noi membrii sa acceada in cadrul elitei. De remarcat ca acest lucru nu mai este posibil in cazul unei democratii electiv generale, unde, chiar daca un anumit grad de mobilitate sociala este permis (poate chiar intr-o oarecare masura pe baze echitabile), elita dominante este inchisa (i.e. nu accepta noi membrii decat pe baze ereditare sau eventual prin asociere familiala [e.g. casatorie]). Motivul pentru care ea este inchisa este acela ca ajunge sa detina un monopol practic asupra unor resurse esentiale (cum ar fi pamantul, capitalul financiar [intr-un sistem capitalist] si prin acesta forta de munca) si beneficiaza de o vasta retea de contacte si „infiltrati” in diferite centre de influenta iar prin acestea capata o putere fenomenala ce face nenecesar acceptul noilor membrii „pe picior de egalitate”.

Un alt element progresist, fata de fostele sisteme, tine de mentalitatea cetatenilor care, desi pot fi dominati economic, politic si social de catre o elita dominante, nu se privesc pe sine ca fiind „o clasa inferioara” si, ca atare, nu vor accepta sa se supuna vointei membrilor „clasei conducatoare” (alcatuita din elita dominante, acolitii acesteia, acolitii acolitilor ei, s.a.m.d.) fara a obtine ceva in schimb, de fiecare data.

De asemenea, un astfel de sistem confera un mai mare grad de egalitate in fata legii si protectie impotriva abuzului de putere, fie ca el vine din parte criminalilor comuni (cum ar fi retelele de crima organizata) sau din partea membrilor „clasei conducatoare” (desi acestia au adesea o serie intrega de avantaje de facto in fata legii). Astfel, se ajunge ca, in practica, anumite drepturi naturale ale cetatenilor sa fie respectate. De exemplu, frica de inchisoare (inclusiv de complicatiile necesare pentru evitarea ei) va face ca inclusiv majoritatea membrilor „clasei conducatoare” sa se abtina de la a-si vatama fizic adversarii (cel putin nu intr-un context dezorganizat). Evident exista situatii in care retelele de crima organizata – in special cele puternice financiar – sa ajunga sa influenteze mai puternic sau mai slab administratia statala si chiar cadrul legal. Un posibil exemplu este aici: [5].

Totusi, furnizeaza democratia reprezentativa un context social cu adevarat moral?

Una din problemele inerente, inevitabile ale unui asemenea sistem este acela ca el reprezinta, chiar si in cazul ideal, doar o dictatura a majoritatii. Este astfel moral (in

sensul articolului despre moralitate) ca prin votul unei majoritati, sa fie incalcate drepturile si dorintele unei minoritati? Acest lucru ar contraveni principiului moral al non-interferentei. Este posibil ca 50%+1 din electorat sa decida, intr-o maniera sau alta sa transforme in sclavi pe restul de 50%-1. O piedica reala pentru o asemenea incercare este delimitarea clara a celor 50%-1 de cei 50%+1 (e.g. Cum se va referi presupusa lege de transformare in sclavi, la persoanele care urmeaza sa fie sclavi? Cum ii va identifica si separa de restul?). Exista totusi situatii cand aceasta piedica nu este atat de aparenta. A fost un moment in istorie cand, in SUA a fost introdusa subventionarea fermierilor *pentru partea de pamant ramasa neexploata* [6]. Prin aceasta masura se dorea cresterea preturilor [6]. In acest fel, adeziunea unei intregi clase sociale (a proprietarilor de terenuri agricole) si, mai important, pentru a prevenirea „derapajului” acesteia si a altora catre o ideologie „periculoasa” a obligat efectiv o anumita categorie sociala sa plateasca pentru intretinerea fermierilor si a privat pe multi de obtinerea pretului „cinstit” pentru bunurile de baza. Chiar daca aceasta masura nu presupune literalmente transformarea in sclavi a unei categorii sociale, ea, impreuna cu celelalte masuri ale New Deal [7] au lasat „descoperiti” pe locuitorii de la orase, care, in continuare, au fost nevoiti sa munceasca din greu pentru a se intretine (pe ei, si pe cei ce primeau subventii) (N.B.: Alternativa pentru ei ar fi fost o schimbare fundamentala a regimului politic si implicit a sistemului economic). Dictatura majoritatii poate avea si consecinte mai putin dramatice, desi la fel de nefaste. Ea poate decide ca, pentru confortul psihic a unei majoritati sa interzica unei minoritati sa isi urmareasca fericirea in felul sau, chiar daca acesta este in conformitate cu principiul non-interferentei si al moralitatii in general (in sensul articolului respectiv). Majoritatea poate astfel impune niste „norme morale” (falsa moralitate) de comportament care incalca drepturi considerate de catre autor naturale oricarui individ. Spre exemplu poate interzice anumite practici relationale (cum ar fi poligamia) sau anumite obiceiuri ritualice consensuale (cum ar fi obiceiurile specifice unei anumite religii).

O a doua mare problema este faptul ca in urma procesului electoral rezulta niste alesi (lideri politici) si nu o serie de masuri adoptate. Alesii au tendinta de a „impacheta” („bundle”) mai multe masuri (unele sustinute de o parte a populatiei, altele sustinute de alta) si de a le aplica intregii populatii. Chiar daca aceasta practica poate parea un compromis rational, este imoral ca, in urma procesului electoral, libertatea (in special libertatea negativa) unei parti a populatiei sa fie compromisa. Un exemplu ar fi combinarea masurii subventiilor de la stat pentru pornirea de noi intreprinderi cu masura interzicerii sexului in afara casatoriei. Totodata, este posibil ca alesi sa introduca masuri, care chiar daca sunt dorite de majoritatea populatiei, facand din ele niste capete de afis ale promisiunilor electorale ale alesilor, ele sa nu fie dorite in anumite minoritati selecte. Adoptarea lor, ar conduce, din nou, la o dictatura a majoritatii.

Exista si alte probleme mai putin fundamentale cu democratie reprezentativa, cum ar fi tendinta politicii de a se concentra pe termen scurt, cumpararea voturilor (facuta posibila de gandirea pe termen scurt a electoratului), instabilitatea politica si altele.



Datorita acestor slabiciuni, democratiya reprezentativa in forma sa actuala este considerata de autor deficitara.

## **Democratia participativa**

Exista forme de organizare care incearca sa adreseze cele doua probleme majore de mai sus.

Un exemplu este Parpolity [8] consta in structurarea implicarii politice a populatiei sub forma unor consilii juxtapuse. Astfel, la primul nivel ar exista un numar vast de „consilii locale” alcatuite dintr-un numar de persoane (e.g. 25-50) ce ii actioneaza in interesul unei anumite (mici) parti de populatie care ii aleg sau demit. Fiecare asemenea consiliu trimite un reprezentant la nivelul urmator, unde, de asemenea, exista consilii alcatuite astfel (e.g. tot din 25-50 de membrii), de data asta ele reprezentand o parte mai mare de populatie (e.g. 625-2500). Fiecare consiliu din nivelul doi trimite un reprezentant la nivelul urmator, si tot asa. Folosind cifrele din exemplul anterior, sase nivele vor reprezenta astfel intre aproximativ 244,000,000 si 15,000,000,000 de oameni. Consiliile de nivel inferior vor avea oportunitatea de a tine referendumuri ori de cate ori este necesar pentru a contesta decizia unui consiliu de nivel superior. Reprezentantii in consiliile superioare pot fi revocati in orice moment. De asemenea, se presupune o comunicare activa intre niveluri.

Valorile pe care este bazata democratiya participativa sunt libertatea, auto-administrarea, justitia, solidaritatea si toleranta.

O asemenea organizare ar limita puterea discretionara a alesilor (de la fiecare nivel) si i-ar lega mult mai mult de electorat, pastrand, in acelasi timp, abilitatea consiliilor de nivel superior de a lua decizii. De asemenea, ar exista o inclinare mult mai naturala a reprezentatilor in consiliile superioare de a supune atentiei chestiuni de interes, deoarece aceasta ar fi singura premiza a continuarii acreditarii lor.

In principiu, deciziile in cadrul unui consiliu se iau prin consens dar atunci cand este cazul, se pot lua si prin majoritate covarsitoare. Luarea deciziilor prin conses ar presupune ajustarea chestiunii in discutie astfel incat sa fie acceptabila de reprezentantii fiecarui consiliu (un exemplu simplu: O regula de genul „Este permis virajul la dreapta pe culoarea rosie, cu cedarea trecerii” poate fi ajustata in „Este permis (...) mai putin in orasul A, B si C”). Bineinteles sunt si chestiuni care nu pot fi astfel „impartite” (e.g. Declansarea unui razboi national). Pentru acestea ar trebui sa existe o prevedere „constitutională” care sa reglementeze ce inseamna „majoritate covarsitoare”. Existenta unei constitutii presupune existenta unei ramuri a societatii care sa fie responsabila pentru enforce-uirea ei.

Chiar si in acest sistem apar niste probleme semnificative care afecteaza moralitatea si

eficienta sa.

Cea mai importanta problema este aceea a delimitarii consiliilor. Pe ce criterii sunt alesi cetatenii care sa faca parte dintr-un anumit consiliu? Bineinteles, fiecare persoana va face parte din cel putin un consiliu, dar, din care? Sa fie delimitate aceste consilii pe criterii geografice? In acest caz se poate intampla sa existe o raspandire ne-uniforma a opiniilor politice (in sensul ca oameni apartinand unui crez nu fac parte din acelasi consiliu). Ce efect are acest fenomen? Sa luam un exemplu: Daca reprezentantul superior ar fi ales prin „majoritate covarsitoare” si aceasta are reprezentata, sa zicem, 60% din membrii unui consiliu, un consiliu ar fi alcatuit din 35 de persoane, dintr-o populatie de 1,800,000,000, cu o impartire adecvata a oamenilor in consilii, ar fi suficienti 85,000,000 (4,76%) de persoane de o anumita credinta politica pentru a controla deciziile celui mai inalt consiliu [9]. Asadar, modul in care sunt delimitate consiliile are o importanta covarsitoare. Singura solutie pentru evitarea acestei probleme ar fi ca atunci cand nu se ajunge la un conses, sa se organizeze referendum in aria de acoperire a consiliului respectiv. O impartire „ideala” in consilii ar fi aceea in care oamenii apartinand aceluiasi crez politic ar face parte din acelasi consiliu (pentru fiecare consiliu, de la orice nivel). Bineinteles, in societate exista mai multe chestiuni care determina scindari ale „crezului” politic, iar oameni care pot vedea in aceeasi directie intr-o anumita chestiune pot avea credinte contrare in alta (discutia devine foarte ampla aici si va fi abordata intr-un viitor articol). O varianta „fezabila” ar fi ca fiecare sa isi aleaga persoanele cu care vrea sa se asocieze in consiliu (valabil atat pentru consiliul de nivel 1, cat si pentru toate celelalte), bineinteles, sub rezerva ca si acele persoane doresc sa se asocieze cu acesta. In acest fel, ar surveni o impartire apropiata de cea „ideala”, pe baza chestiunilor considerate fundamentale de catre cetateni (e.g. „Imi convine sa ma asociez cu cineva care dezaproba existenta animalelor de casa fiindca sustine abolirea sclaviei?”). Problema devine in acest caz reprezentativitatea impartirii rezultate. Exista un bias natural ca oamenii sa ajunga sa se asocieze cu persoane mai abile politic (in sensul de putere, cf. articolului despre putere) si nu neaparat cu cele de care sunt cel mai apropiati ideologic.

O alta problema importanta este tendinta multor oameni de a nu se implica social (eventual nici politic) sau de a nu avea abilitati oratorice deosebite. Se pune intrebarea: Faptul ca cineva nu doreste sau nu reuseste sa comunice cu alti oameni intr-un mod eficace face ca opiniile si dorintele sale sa nu fie importante? Poate una din dorintele fiecaruia este sa aiba oportunitatea de a petrece cat mai mult timp cu familia si prietenii si de a avea cat mai putin de-aface cu altii. Este adevarat ca lipsa lor de implicare poate sa provina din lipsa de interes pentru chestiunile in cauza. Este la fel de adevarat ca o persoana, care ar avea lucruri de spus si sa care ar avea deziderate cu privire la chestiunile care o privesc, poate fi incapabila sa isi comunice si negocieze punctele de vedere fata in fata cu alti oameni. Totusi opinia ei conteaza.

Pot aparea situatii in care reprezentantul trimis de catre un consiliu catre consiliul superior ramane neschimbat pentru o perioada lunga de timp. Acest fenomen are doua taisuri. Pe de o parte permite reprezentantului sa se acomodeze cu colegii sai, pe de

alta permite aparitia jocurilor de culise (subminarea loialitatii reprezentantului catre consiliul care l-a trimis) datorita costului mare pentru a-l schimba (i.e. Este dificil sa fie schimbat un reprezentant de 20 de ani intr-un consiliu superior, deoarece, noul venit ar avea, probabil, mult mai putina influenta si deci o capacitate mai mica de a promova agenda consiliului emitent).

O ultima problema semnificativa care apare, chiar daca celelalte sunt minimizezate, este problema timpului necesar pentru adoptarea deciziilor. Pentru ca un delegat ce poate face parte din pana la 6 consilii sa activeze eficace (presupunand intalnirii frecvente cu membrii fiecarui consiliu pentru a le intelege punctele de vedere, etc.) procesul decizional este mult ingreunat. Abilitatea consiliilor inferioare de a supune la referendum fiecare chestiune adauga, de asemenea, la timpul consumat.

## **ACCEPTIUNEA ACESTUI ARTICOL**

---

A sosit momentul sa avem o acceptiune proprie a conceptului de democratie. In aceasta sectiune vom caracteriza conceptul de democratie, dar fara prescrie maniera in care poate sa isi gaseasca incarnarea practica.

**Democratia este forma de organizare sociala in care:**

- **Fiecare individ are puterea sa decida in mod *suveran* si *complet* asupra chestiunilor ce il afecteaza, in masura in care deciziile nu aduc atingere unui interes legitim al altora;**
- **Interactiunile consensuale, indiferent de natura, dintre doi sau mai multi indivizi, care nu aduc atingere unui interes legitim al altora se situeaza in afara capacitatii, oricat de mici, de interferenta a tertilor;**
- **Interesele legitime alcatuiesc o multime finita, exhaustiva, relativ invariata in timp, ale carei elemente descriu in mod concret, impersonal si neechivoc ce da legitimitate unui anumit interes si care este stabilita initial prin consens.**
- **Libertatea fizica, Noninterferenta, Oportunitatea si Autodeterminarea constitue interese legitime universale.**

Capacitatile individului mentionate la primele doua puncte de mai sus se numesc **drepturi democratice**.

Motivul pentru care multimea de interese legitime este necesar exhaustiva este aceea ca, in caz contrar, un individ de rea-credinta ar putea sustine ca o chestiune care nu vizeaza un interes legitim al sau il privesc. Spre exemplu, o persoana poate pretinde ca il afecteaza dramatic, legitim, constiinta faptului ca in jurul lui pot exista persoane care convietuiesc cu animale de casa. Un asemenea argument ar fi respins pe motiv ca nu este vizat un interes legitim al persoanei in cauza.

Ca regula generala, un interes legitim, este un interes ce nu are o natura imorala (in intelesul articolului referitor la moralitate). Nu toate interese morale sunt neaparat legitime, dar o parte a lor sunt.

Anticipand putin din articole viitoare, putem afirma ca este de dorit ca indivizii cu interese si conceptii comune sa fie cei care interactioneaza cel mai frecvent unii cu altii (neceluzand complet interactiunile cu altii). Astfel, conflictul de interese survine cat mai rar.

Mecanismele efective de implementare a democratiei intr-o societate anterior nedemocratica trebuie sa tina cont de urmatoarele premize:

1. Posibila rea-credinta a unor actori sociali si politici. Exista tendinta, din partea unora din cei abili politic (in sensul de putere) sa denatureze scopul instrumentelor democratice pentru a-si servi propriile interese, indiferent daca ele sunt sau nu legitime. Singura premiza care poate sta la baza democratiei este aceea ca „cei mai multi oameni sunt de buna credinta” – in sensul ca doresc un regim democratic in sensul definitiei de mai sus. Si dintre acestia, trebuie avuta in vedere posibilele schimbari survenite in momentul in care capata putere, conform dictonului „Puterea corupe. Puterea absoluta corupe absolut.”. De asemenea, este adevarat ca oamenii au tendinta sa judece si sa actioneze impartial si conform adevaratelor credinte, in momentul in care nu este vizat direct un interes al lor.
2. Lipsa culturii politice. Exista multi oameni care au un grad de educatie si informare insuficient in anumite privinte si, ca atare, nu fac distinctia intre o ideologie si alta, nu percep consecintele unui anumit fel de sistem economic, tind sa se orienteze catre „lideri” umani atragatori fizic si buni oratori; acestia pot sa submineze procesul democratic fara sa vrea.
3. Gandirea pe termen scurt. Legat si de aspectul anterior, unii oameni vor tinde sa se orienteze catre binele lor personal, cel mai usor de cuantificat si cel mai rapid. Spre exemplu, vor prefera o crestere de salariu de 4% unei schimbari dramatice a contextului economico-politic.
4. Autointeresul. Este imoral si nefezabil sa i se ceara unui om sa actioneze contrar interesului sau personal, fie pe termen scurt, fie pe termen lung. Ca atare, sistemul trebuie astfel structurat incat, pentru vasta majoritatea a oamenilor sa fie in interesul lor rational sa se comporte democratic.

Un alt aspect, ceva mai controversat, legat de democratie este influenta indirecta a alegerilor sau dorintelor unui grup de persoane asupra altora. Un exemplu dramatic: O parte a populatiei poate accepta sau chiar dori sa fie „oprimata” de o elita dominatoare pentru care sa presteze munca de sclav sau pentru care sa participe in cadrul fortelor armate aferente ei, in schimbul unor pachete sociale „garantate” (e.g. iluzia sigurantei locului de munca, iluzia sau realitatea asigurarilor medicale universale, iluzia pensiei garantate, etc.). Desi decizia respectivilor oameni de a accede la acest „targ social” poate fi mai mult sau mai putin sincera, in situatia in care, prin ajutorul pe care acestia il dau elitei dominatoare (fie prin munca, fie doar transformandu-se in niste „masini de

vot”) in scopul exploatarei celor ce nu inteleg sa adere la acest „targ social”, ei ingradesc capacitatea celor din urma de a fi independenti si liberi. Iar cei care doresc un sistem democratic au tot dreptul sa se aperi. Putem conchide:

**Constituie interese legitime universale mentinerea unui sistem democratic si prezervarea drepturilor democratice ale individului.**

**Nu constituie interes legitim acela care vizeaza direct sau drept consecinta eliminarea sistemului democratic sau ingradirea drepturilor democratice ale individului.**

Se observa ca aceasta scurta sectiune, pe langa faptul ca face apel la o serie de concepte incomplet descrise in acest articol (cum ar fi Oportunitate), nici nu sugereaza cum ar putea fi construit un astfel de sistem social in lumea reala, transformand pe unul din cele deja existente. De asemenea nu specifica un scop final al individului sau societatii sau un rol al organismelor statului in contextul real al diversitatii de interese si valori si al existentei unor oameni si grupuri puternice opuse in mod categoric si rational instaurarii unui astfel de regim democratic. Acestea sunt teme de discutie pentru un viitor material.

De asemenea, nici chiar subiectul teoretic al democratiei autentice nu a fost epuizat, putand face obiectul unei discutii viitoare mai aprofundate.

## **DEMOCRATIA DIRECTA**

---

Inercarea de a proiecta un sistem social democratic (in acceptiunea acestui articol) care sa tina cont de premisele evidentiate in sectiunea anterioara, sa fie implementabil in realitate in timp util si care sa fie mai putin supus problemelor modelului democratiei electivale conduce la necesitatea de examinarea a modelului democratiei directe in general.

**Democratia directa reprezinta sistemul social in care indivizi a caror activitate sau preocupare primara nu este ingineria sociala sau reprezentarea politica a altora (e.g. oameni de stiinta, muncitori, etc.) controleaza in mod direct comportamentul si actiunile celor care ii reprezinta in structurile statului.**

In principal, populatia ar avea urmatoarele abilitati vis-a-vis de orice sistem, structura sau organism al statului:

1. Capacitatea de a elabora, aduce in dezbatere si adopta (printr-un mecanism aprioric stabilit – e.g. referendum –) schimbari al „regulilor jocului” respectivului element (e.g. schimbari legislative, restructurari)
2. Capacitatea de a trasa obiective reprezentantilor, a implementa pargii de control pentru controlul acestora si chiar de a ordona acestora in mod direct ce actiuni

intreprinda.

3. Capacitatea de a se substitui colectiv reprezentantilor ei (e.g. prin referendum) si de a adopta masuri direct.
4. Capacitatea de a accesa in mod adecvat orice informatii de interes utile in luarea deciziilor sau aprecierea activitatii concrete a unui anumit organism.
5. Capacitatea de a demite si inlocui orice reprezentant (doar de catre cei pe care ii reprezinta) pentru simpla pierdere de incredere sau fara a invoca un motiv anume, in orice moment, indiferent de durata generala a mandatului. Anularea automata si prompta a oricaror decizii statale (inclusiv numiri de persoane) la care a luat parte un reprezentant astfel demis.
6. Capacitatea de colaborare directa, autentica, bidirectionala si structurata a celor reprezentati cu reprezentatii lor (e.g. in cazul unei initiative legislative importante, un reprezentat ar trebui sa se consulte si sa adopte punctul de vedere al celor pe care ii reprezinta, nu sa foloseasca propria judecata in acest scop).

Privit metaforic, un stat condus printr-o democratie directa se aseamana – dar nu in totalitate – cu o companie privata condusa de actionarii ce stabilesc o structura organizatorica executiva careia ii stabilesc obiectivele, pe care o monitorizeaza si controleaza permanent si pe care o pot demite sau modifica oricand doresc pentru neperformanta sau simpla pierdere a increderii. De asemenea ei pot sa stabileasca cerinte si constrangeri pentru executiv si inclusiv sa se substitue acestora prin AGA.

Acest model democratic, desi are multe avantaje inca este expus la numeroase dificultati ce pot afecta modul in care arata societatea in realitate:

- Proces anevoios de luare a deciziilor si timpi de reactie mari
- Lipsa culturii politice si implicarii civice a unei parti insemnate a populatiei
- Asimetrii informationale si lipsa de educatie sau capacitate intelectuala in randul unei parti a populatiei
- Sistemul necesita un climat stabil, cu un grad mare de siguranta stradala, absenta revoltelor sau ocupatiei militare
- Dificultatea colaborarii in elaborarea si filtrarea de idei inter-grup (inlesnita totusi de Internet si noile tehnologii)
- Reducerea eficientei economice prin acordarea de mai mult timp actiunilor civice si mai putin timp productiei.

Chiar si asa, parerea autorului este ca toate aceste lipsuri pot fi remediate sau cel putin ameliorate semnificativ intr-un context potrivit.

O discutie usor mai ampla despre un tip de democratie directa se gaseste aici: [10].

## **ÎNCHEIERE**

---

Doresc sa inchei acest articol cu un citat si un experiment imaginar care sa ilustreze

necesitatea implicarii civice, a activismului si insuficienta votului mecanic.

Experimentul: „Imaginati-va o societate alcatuita din 97 de oi si 3 lupi, in care functioneaza un sistem democratic autentic bazat pe vot. La un moment dat se inainteaza o propunere legislativa prin care ‚Nici un membru al societatii nu va manca alt membru’. Ea este supusa la vot.” Ce credeti ca se va intampla? Credeti ca lupii vor inceta sa manance oi?

Iata viziunea autorului: „Decizia va fi adoptata in unanimitate (si lupii o vor sustine). Ea nu va fi in schimb respectata de lupi care vor continua sa manance oi, in ciuda legii. Observand acestea, o noua initiativa va fi supusa la vot, prin care se creaza o structura de control. Si aceasta initiativa trece in unanimitate. Urmeaza alegerea unui conducator al ei. Lupii promit, individual, unui numar de 51 de oi ca daca ii voteaza pe unul dintre ei, vor manca doar din celalte oi (Daca sistemul este parpolity pot sa promita chiar la mai putine). Fiind oi – sperioase si slabe – si necolaborand intre ele accepta si aleg pe lupi reprezentanti. Lupii continua sa manance oi. Raman 51 de oi doar si lupii sunt inca infometati. Oile ramase isi dau seama ca ele urmeaza si doresc sa schimbe reprezentantul agentiei de protectie a cetatenilor din lup in oaie. Din fericire mandatul lupului tocmai expira si ca atare reusesc. Ajunge o oaie la conducere, dar care, din motivele prezentate in sectiunea ‚democratie electiva’, nu poate opri lupii de la a manca oi in acel moment (e.g. lupii o ameninta ca va fi mancata imediat daca incearca si ea decide rational ca este in interesul ei sa coopereze). Sunt mancate restul de oi. Apoi este mancat si presedintele. Apoi si lupii mor de foame (asta in cazul in care nu au convins oile sa accepte un pact social prin care doar 10% din populatia lor va fi mancata anual, la o rata a natalitatii anuale  $\geq 10\%$ ).”

Observatie: Lupii vor manca oi indiferent de opinia exprimata a acestora din urma. Vor manca oi cat timp au puterea sa o faca. Au puterea sa faca acest lucru cat timp oile sunt pasive si nu coopereaza unele cu altele. Daca se ajunge in situatia in care oile nu mai pot coopera, lupii sunt de neoprit. Nu lasati lupii sa devina de neoprit!

Citat: „The price of freedom is eternal vigilance” (bazat pe John Philpot Curran).

## Referinte

- [1] — *Wikipedia, The Free Encyclopedia – Democracy#Backlash in non-CIS countries* - [http://en.wikipedia.org/wiki/Colour\\_revolution#Backlash\\_in\\_non-CIS\\_countries](http://en.wikipedia.org/wiki/Colour_revolution#Backlash_in_non-CIS_countries)
- [2] – *Wikipedia, The Free Encyclopedia - False Flag#Civilian Usage* - [http://en.wikipedia.org/wiki/False\\_flag#Civilian\\_usage](http://en.wikipedia.org/wiki/False_flag#Civilian_usage)
- [3] – *Wikipedia, The Free Encyclopedia – Socialism* - <http://en.wikipedia.org/wiki/Socialism>
- [4] – *Wikipedia, The Free Encyclopedia – Capitalism* - <http://en.wikipedia.org/wiki/Capitalism>
- [5] – *The Voice of Russia – „Kosovo a mafia state – EuroMP”* - <http://english.ruvr.ru/2011/02/14/44351856.html>
- [6] – *Wikipedia, The Free Encyclopedia – Agricultural Adjustment Act* – [http://en.wikipedia.org/wiki/Agricultural\\_Adjustment\\_Act](http://en.wikipedia.org/wiki/Agricultural_Adjustment_Act)
- [7] - *Wikipedia, The Free Encyclopedia – New Deal* - [http://en.wikipedia.org/wiki/New\\_Deal](http://en.wikipedia.org/wiki/New_Deal)
- [8] - *Wikipedia, The Free Encyclopedia – Participatory Politics* - [http://en.wikipedia.org/wiki/Participatory\\_politics](http://en.wikipedia.org/wiki/Participatory_politics)
- [9] – *Demonstratie prin inductie matematica.*
- [10] - *Wikipedia, The Free Encyclopedia – Deliberative democracy* - [http://en.wikipedia.org/wiki/Deliberative\\_democracy](http://en.wikipedia.org/wiki/Deliberative_democracy)